

Glossari

acceptabilitat: Segons l'escola de la manipulació, traducció que presenta les convencions de la cultura receptora (vg. *adequació*). (Toury, 1980)

aculturació: Alienació d'una cultura per la influència generalment repressiva d'una altra majoritzada.

adequació: Segons l'escola de la manipulació, traducció que presenta les convencions de la cultura original (vg. *acceptabilitat*). (Toury, 1980)

adult: Individu que ha completat el procés de socialització plena en una cultura o en una diacultura (vg. *nouvingut*).

agent de socialització: Actor o institució social que amb la seua acció contribueix a la transmissió dels models social per a aconseguir que els individus a què es dirigeix s'integrin en la societat a què pertanyen (Cardús i Ros, 1999: 207). També *agents socialitzadors*.

alternatives: Conjunt de possibilitats d'una llengua que respecten la gramaticalitat pel que fa al sistema però que no acostumen a aparèixer en els textos pertanyents a un gènere determinat. (Göpferich, 1995)

altre discursiu generalitzat: Representació interna que un individu té com a resultat de la socialització dels actes de comunicació discursivitzats d'una comunitat (vg. *gènere*).

altre generalitzat: Representació interna que un individu té com a resultat de la socialització dels membres de la societat a la qual pertany, tant pel que fa a coneixements, com a actituds i habilitats.

altre significatiu: Individu que constitueix un model per a l'aprenentatge i assimilació de coneixements, habilitats i actituds per a un membre en procés de socialització. (El terme, significant *other* en anglès, és de George Herbert Mead 1990).

anostrament: Mètode o tècnica de traducció en la qual el text traduït o les microunitats d'aquest es naturalitzen per adaptar-los a les convencions de la cultura d'arribada. (Vg. *estrangerització*.)

- anunci:** En els qüestionaris, text breu que encapçala les preguntes i que constitueix la presentació de l'origen i de la intenció del qüestionari. (Vg. Combessie, 2000)
- classe de traducció:** Varietats de traducció segons la direcció entre el parell d'idiomes de treball i la llengua materna de l'individu (traducció *directa* o *inversa*) o segons la funció del procés traductor (aprendre, en una traducció *pedagògica* o en l'aprenentatge de la traducció professional, o proveir serveis, en una traducció *professional*; en aquest sentit també es distingeix segons l'abast textual de la traducció i, així, per a unitats textuales menors tindríem la traducció *interioritzada* i la traducció *explicativa*). (Hurtado Albir, 2001: 54-57) (Vg. *tipus de traducció*.)
- col·locació:** Tendència de dues o més unitats lèxiques a aparèixer juntes en el discurs. (Halliday, 1985, Marco Borillo, 2002)
- competència:** Conjunt de coneixements, habilitats, destreses, actituds i valors que demostra l'adult d'una comunitat i que permeten realitzar amb èxit una sèrie d'activitats relacionades amb aquesta comunitat.
- competència traductora:** Conjunt de coneixements, destreses, habilitats, actituds i valors que permeten que el traductor s'integre en una paracultura i aconseguisca mantenir-se (amb major o menor èxit) en el mercat servint traduccions.
- comunitat imaginada:** Comunitat els membres de la qual no coneixen tots els altres membres, tot i que senten que pertanyen al mateix grup.
- coneixement actiu:** Habilitat intel·lectual mitjançant la qual l'individu és capaç de produir un objecte i de reconèixer-lo com el que és d'acord amb els usos d'una comunitat. (Vg. *coneixement passiu*.)
- coneixement passiu:** Habilitat intel·lectual mitjançant la qual l'individu és capaç de reconèixer un objecte com el que és d'acord amb els usos d'una comunitat, queda exclosa, per tant, la capacitat de produir-lo. (Vg. *coneixement actiu*.)
- consciència col·lectiva:** (Termcat, 1992: 27) Conjunt de maneres d'actuar, pensar i sentir que integren l'heretatge comú d'una societat determinada.
- context de cultura:** El context més ampli en què són possibles diversos contextos de situació i, a partir d'aquests, ocurrències lingüístiques. El context de cultura esdevé un rebost de recursos per als membres de la cultura a l'hora de crear i

interpretar les situacions i les ocurrencies comunicatives. (Marco Borillo, 2002). (Vg. *context de situació*.)

context de situació: Context immediat en què té lloc un intercanvi comunicatiu (Marco Borillo, 2002). (Vg. *context de cultura*.)

context: Sistema semiòtic en què sorgeix o s'interpreta una instància comunicativa.

convenció: Acord tàcit o explícit que una comunitat estableix a fi de fixar una conducta que facilite la cooperació entre els membres.

cosmovisió: Vg. *eidós*.

cotext: Entorn lingüístic d'una secció de comportament textual realitzat lingüísticament.

cronotop: Matriu espai-temps (Bakhtin, 1982).

decret: Per a l'escola de la manipulació, conducta prescrita per als membres d'una comunitat el no compliment de la qual provoca sancions dràstiques (vg. *convenció*).

diacultura: Agrupació cultural que respon a criteris territorials, com ara la jurisdicció d'un sistema jurídic concret sobre una àrea geogràfica determinada.

diagènere: Gènere pertanyent a una comunitat professional.

dificultat: Restriccions que el context personal i professional imposa al traductor (Nord, 1997 b). (Vg. *problema*.)

eidós: Marc teòric i de significats de referència general a partir del qual l'experiència subjectiva de l'individu es converteix en una realitat objectiva ordenada (Cardús i Ros, 1999: 209).

elements genèrics obligatoris: Elements indispensables que permeten reconèixer un gènere com el que és (Halliday i Hasan, 1985).

elements genèrics opcionals: (Halliday i Hasan, 1985) Vg. *variants*.

èmic: Perspectiva d'estudi de les cultures en la qual es fan servir els paràmetres propis de la cultura estudiada, com ara el seu sistema de valors.

enquesta de carrer: Mètode d'obtenció de dades que es realitza aplicant una sèrie tancada de preguntes a una mostra de població aleatòria, generalment la que transita per llocs socialment rellevants per a la investigació concreta.

entrevista estructurada: Mètode d'obtenció de dades a partir de la interrogació directa dels agents socials sobre una sèrie de preguntes pautades prèviament on hi ha una interacció entre l'entrevistador-investigador i la persona interrogada.

entrevista semiestructurada: Mètode d'obtenció de dades a partir de la interrogació directa dels agents socials en què l'entrevistador-investigador segueix una planificació prèvia on la persona entrevistada pot expandir-se en les respostes i tractar temes diversos.

entrevista: (Termcat, 1992: 34) Tècnica que pretén obtenir informació mitjançant una conversa professional, dirigida envers un estudi d'investigació o bé com a eina d'ajuda de diagnòstic o tractaments socials.

estil: Variació d'ús del llenguatge que deriva d'una sèrie d'eleccions motivades en diferents nivells i rangs amb un propòsit determinat quant a l'efecte de l'enunciació.

estrangerització: Mètode o tècnica de traducció en la qual el text traduït o les microunitats d'aquest preserven les convencions de la cultura de partida. (Vg. *anostrament*.)

estudis sobre la traducció (respecte a aquesta denominació de la disciplina, vg. Carbonell i Cortés, 1999: 31-32).

estructura genèrica: (Hasan, 1985 *a*) Seqüència de categories de significat que conformen l'organització prototípica d'un gènere, en una cultura i un context de situació determinats.

ethos: Valors compartits pels individus d'una societat amb els quals s'identifiquen com a membres d'una comunitat.

etnografia: Ciència que es dedica a la descripció de les diverses comunitats culturals.

ficció jurídica: Supòsit que s'estableix en el si del cabal discursiu jurídic pel qual, a l'efecte de l'aplicació d'alguna disposició, dues circumstàncies diferents es consideren idèntiques (Maley, 1994). En el dret espanyol, aquestes ficcions s'insereixen en l'aplicació *per analogia*.

figura jurídica: Forma d'acció i d'interpretació arrelada en una cultura determinada i cristal·litzada en la societat fins al punt que, en alguns casos, arriba a relacionar-se amb objectes físics de la realitat experiencial (com són els edificis de jutjats, parlaments, registres, etc.). És un signe sociocultural i discursiu, per tal com generalment s'associa a un terme (Audiència Nacional, *tort*, etc.).

gènere: Acte de comunicació tipificat atenent a l'ús que en fa una comunitat determinada i que determina la recurrència en l'acte dels elements formals que

el discursivitzen; la tipificació es produeix a causa de la recurrència de l'acte en un sistema sociocultural determinat, en el qual els individus l'utilitzen conscientment o inconscientment com la conducta més eficient per dur a terme la comunicació basant-se en experiències prèvies en situacions comunicatives que es poden identificar amb un mateix tipus (Schutz, 1971) en entorns socioculturals anàlegs; la recurrència de l'acte basteix un punt de convergència entre els individus de la mateixa cultura que facilita la consecució de les metes comunicatives i redueix la incertesa en el procés de comunicació; en situacions noves per al receptor, el gènere esdevé un transmissor de coneixements, actituds i emocions que el sistema sociocultural en què arrela el gènere ha tipificat per un ús reiterat, tot i que aquests poden variar-se d'acord amb el conjunt de propòsits comunicatius que l'individu persegueix actualitzar en una situació comunicativa d'un àmbit de comunicació humana.

genericitat: Conformació d'una obra a les característiques pròpies del gènere (terme de Jean-Marie Schaeffer *apud* Duff, 2000: xiiç).

genologia: Estudi del gènere [van Tieghen, 1938].

genològic: Relatiu a l'estudi del gènere.

iconicitat gramatical: Relació entre la gramàtica d'un enunciat i el seu significat que no és arbitrària, sinó motivada, en el sentit que el significat queda reflectit i, per tant, potenciat per la mateixa estructura gramatical. (Leech i Short, 1981, Marco Borillo, 2002: 296)

idiocultura: Coneixements, actituds i emocions d'una persona com a resultat de la seua socialització en paracultures i diacultures diferents.

idiogènere: Gènere que reflecteix les idiosincràsies que un autor fa palès en els textos de forma reiterada.

institució: Cadascuna de les maneres de pensar, sentir i obrar que troba l'individu preestablertes en una societat determinada, així com les accions, les pràctiques i els corrents socials que tendeixen a cristal·litzar-se en usos i costums (Cardús i Ros, 1999: 211).

institucionalització: procés de concreció dels elements culturals (valors, idees, símbols), que per les seves propietats posseeixen caràcter general, en unes normes d'acció, en uns rols i en uns grups capaços d'exercir un control directe

i immediat sobre l'acció social i sobre la interacció dels membres d'una col·lectivitat determinada (Cardús i Ros, 1999: 211).

jo mateix: Part de la personalitat de l'individu que representa la consciència espontània. (El terme, *I* en anglès, és de George Herbert Mead, 1990.)

jo: Part de la consciència de l'individu que representa les normes socials assumides per aquest en el procés de socialització. El *jo* actua com un avaluador intern permanent que aplica els barems de la societat. (El terme, *me* en anglès, és de George Herbert Mead, 1990.)

macroestructura: Estructura global de contingut que s'organitza en macroproposicions que resumeix el contingut del text de forma seqüencial (vg. van Dijk, 1980).

macrogènere: Criteri de classificació de gèneres amb contorns difusos que s'estableixen alternativament per propòsits comunicatius o per estructures genèriques.

matriu: Escrit original (amb les signatures de les parts) que resta arxivat a la notaria per poder comprovar les còpies que se n'han tret i que es lliuren a les parts.

matriu: Part final d'un qüestionari en què es demanen les dades personals rellevants per a l'anàlisi de les respostes (edat, sexe, professió, etc.). (Vg. Combessie, 2000)

mètode traductor: (Hurtado Albir, 1996 *a*, 1999 *b*, 2001) Tria d'un procés traductor determinat regulat per un principi en funció de l'objectiu del traductor. Per a Hurtado Albir, es tracta d'una opció global que afecta tot el text.

microsigne cultural: Signe conformat per un significant, un significat que s'associa a un altre signe amb significant i significat propis i diferents. L'associació és de natura metafòrica i institucionalitzada.

modalitat de traducció: Varietats de traducció que es distingeixen per les característiques del *mode traductor*. Les modalitats principals que distingeix Hurtado Albir són la traducció escrita, la traducció a la vista, la interpretació simultània, la interpretació consecutiva, la interpretació d'enllaç, el xiuxiueig, les veus superposades, el doblatge, la subtitulació, la traducció de cançons, la supratitulació musical, la localització i la traducció iconicografica. (Hurtado Albir, 2001: 639)

- mode:** Component del registre que designa les variants de medi del discurs (diverses varietats d'oral o escrit).
- mostra:** Grup d'elements que s'extrauen d'una població amb criteris relacionats amb les variables que s'estudien.
- mostratge:** Conjunt de mostres representatives que configuren la població d'un estudi. S'aplica tant a estudis quantitius com qualitius.
- moviments cognitius:** Conjunt de propòsits retòrics que, respectant una seqüència determinada, conformen el criteri distintiu dels gèneres.
- natiu:** Membre d'una *cultura*, d'una *paracultura* o d'una *diacultura*.
- norma:** Per a l'escola de la manipulació, conducta que els membres d'una comunitat tenen com a quasi prescriptiva (vg. *convenció*).
- nouvingut:** Membre d'una comunitat que encara es troba en procés de socialització i que, per tant, no n'ha assumit les normes (vg. *adult*).
- ocupació:** Treball realitzat a canvi d'una remuneració regular.
- paracultura:** Agrupació cultural que respon a criteris professionals i que equival a un ens de socialització secundària.
- paragènere:** Gènere anàleg en una cultura diferenciada pel territori que ocupa (en un sistema jurídic amb jurisdicció sobre un territori diferent).
- pathos:** Corpus de coneixements que comparteixen els membres d'una comunitat, part experiencial de l'etnicitat d'un grup.
- pregunta oberta:** Pregunta a la qual el subjecte no té cap contingut prefixat a l'hora de contestar, de forma que pot contestar el que vulga.
- pregunta tancada:** Pregunta en la qual s'ofereixen al subjecte unes opcions predeterminades i on aquest ha d'escollir una de les possibilitats existents.
- problema:** Aspecte del text que, per solucionar-se en la traducció, necessita una decisió conscient per part del traductor (Nord, 1997 b). (Vg. *dificultat*.)
- professió:** Òrgan autoregulat d'experts formats.
- projecte professional:** Planificació de les actuacions polítiques que poden dur-se a terme o que ja s'han dut a terme en el procés pel qual una activitat laboral passa a rebre la consideració de *professió* i els privilegis que se'n deriven.
- qüestionari:** Mètode d'obtenció de dades a partir de la interrogació directa dels agents socials amb preguntes de resposta breu que pot guiar-se a través d'una sèrie d'opcions tancada.

registre: Conjunt de variants que responen a l'ús del llenguatge (camp, tenor i mode) i que determinen la forma lingüística del discurs.

regla: Per a l'escola de la manipulació, conducta que una autoritat identificable prescriu per als membres d'una comunitat (vg. *convenció*).

representació col·lectiva: (Termcat, 1992: 61) Representació que deriva d'una consciència col·lectiva dins la societat.

rescabament: Fase de la recerca social que s'esdevé durant la recollida de dades i després d'aquesta en què s'informa la persona o el grup que proporciona les dades dels objectius i dels resultats de la investigació (en un moment en què aquesta informació no puga alterar els resultats). (Vg. Combessie, 2000)

ritu de pas: (Termcat, 1992: 61) Conjunt de seqüències rituals que es donen en una societat no complexa quan es produeix el pas d'un estat a un altre, ja siga el canvi d'estatus d'una persona, les transformacions de la naturalesa o els assumptes d'una comunitat.

rol: (Termcat, 1992: 61) Comportament que, en una societat determinada, cal esperar d'una persona en relació amb un estatus determinat.

rutinització: Procés a través del qual un acte de la conducta és interioritzat per l'individu i esdevé una pauta normativitzada (Cardús i Ros, 1999: 213).

socialització primària: Socialització (*vid infra*) que es produeix durant la infantesa per mitjà de la qual l'individu es converteix en un membre d'una societat.

socialització secundària: Procés d'interiorització dels coneixements, destreses i actituds d'una comunitat institucionalitzada que abasta un sector limitat de la societat.

socialització terciària: Procés social mitjançant el qual s'aprèn de forma selectiva i manipulativa una cultura o una paracultura. La interiorització no és una fase imprescindible d'aquest procés, en contraposició a la *socialització* (*vid infra*).

socialització: Procés pel qual l'ésser humà interioritza durant la seva vida uns esquemes de conducta que li permeten actuar d'acord amb les convencions i les normes del medi sociocultural al qual pertany. Procés social mitjançant el qual s'aprèn i es transmet la cultura de generació en generació (Kottak, 1996: 13).

sociologia del treball: (Termcat, 1992: 68) Branca de la sociologia que estudia el treball com a fenomen social, la seua divisió i la seua relació amb altres fenòmens de la societat.

subjecte: Individu que participa en una investigació com a font de dades per a la recerca.

superestructura: (Termcat, 1992: 70) En sociologia, conjunt d'institucions jurídiques, polítiques, religioses i filosòfiques i formes de consciència que corresponen a una determinada infraestructura (per exemple, l'estat, el dret, la moral o la religió).

superestructura: (van Dijk i Kintsch, 1983: 108) Distribució esquemàtica de funcions i categories de significat que segueix el text i que l'organitza de forma global. (Vg. *estructura genèrica*.)

tècnica de traducció: Procediment emprat en la consecució d'una equivalència traductora per a una microunitat textual. (Hurtado Albir, 2001: 642)

tendència: Patró comú en el comportament d'una sèrie de dades.

textos comparables: En la metodologia de còrpora, instàncies discursives relacionades per diversos criteris a excepció de la relació paral·lela (vg. *textos paral·lels*). Així, poden considerar-se textos comparables els que sorgeixen en diverses cultures arran d'una situació comunicativa anàloga (el que es denomina en altres estudis *textos paral·lels*) o també textos originals i traduccions (d'originals en altres llengües) en un mateix idioma. (Baker, 1995 a)

textos paral·lels: En la metodologia de còrpora, instàncies discursives relacionades per ser originals i les traduccions respectives. En altres estudis, els textos paral·lels són textos sorgits en dues cultures diferents en una situació anàloga i que, en conseqüència, presenten trets genèrics comuns o relacionables (propòsit comunicatiu, estructura esquemàtica, tipus de text, etc.). (Vg. *textos comparables*.) (Baker, 1995 a)

típicació: (Termcat, 1992: 71) Acció d'estandarditzar uns determinats models de conducta.

tipus de text: Sistema d'organització de textos que atén a la funció d'aquests (expositiu, instructiu, argumentatiu).

tipus de traducció: Varietats de traducció segons l'àmbit socioprofessional (traducció tècnica, científica, jurídica, literària, publicitària, etc.). (Hurtado Albir, 2001) (Vg. *classe de traducció*.)

- tipus ideal:** (Termcat, 1992: 71) Model teòric que pretén descriure una realitat complexa emfasitzant aquelles característiques que es consideren fonamentals.
- traducció comunicativa:** Terme de Reiß i Vermeer que designa el mateix concepte que l'*acceptabilitat* de l'escola de la manipulació (Reiß i Vermeer, 1989).
- traducció especialitzada:** Traducció de textos marcats pel *camp*. En aquest sentit, la traducció audiovisual no és una traducció especialitzada ja que la distinció respecte a altres branques respon al *mode* dels textos.
- traducció lingüística:** Terme de Reiß i Vermeer que designa el mateix concepte que l'*adequació* de l'escola de la manipulació (Reiß i Vermeer, 1989).
- transgènere:** Gènere propi de la paracultura de la traducció que sorgeix de la tensió entre dos sistemes genèrics i (para)culturals diferents produïda pel procés de comunicació entre aquests.
- treball:** Execució de tasques que impliquen despesa d'energia mental i física a fi de produir béns o serveis per atendre necessitats humanes.
- univers simbòlic:** (Termcat, 1992: 73) Conjunt de cossos de tradició teòrica que integren zones de significat diferents, abasten l'ordre institucional en una totalitat simbòlica i constitueixen el nivell més general de legitimació de l'ordre institucional.
- valor:** (Termcat, 1992: 74) Manera d'ésser o d'actuar que una persona o una col·lectivitat consideren ideal, i que fa desitjables o estimables els éssers o les conductes que tenen aquesta característica.
- variabilitat:** (Termcat, 1992: 74) En estadística, possibilitat d'una característica de tenir diferents valors quantitius.
- variable dependent:** (Termcat, 1992: 74) Fenomen que varia segons un altre o uns altres fenòmens, respecte als quals hi ha una certa relació de dependència.
- variable independent:** (Termcat, 1992: 74) Fenomen respecte al qual altres fenòmens es troben en una relació de dependència.
- variància:** (Termcat, 1992: 74) En estadística, mesura de la dispersió d'una variable aleatòria X respecte al seu valor mitjà.
- variants:** Conjunt de possibilitats que s'actualitzen en els textos pertanyents a un gènere de forma reiterada i no simultània, és a dir, elements que mantenen relacions paradigmàtiques dins del gènere en qüestió (Göpferich, 1995).
